

LARS VON TRIERS "ANTICHRIST"

von Triers dogmatiska kvinnohat

Zentropa Lars von Trier straffar den kvinnliga huvudrollen i "Antichrist" för hennes styrka och sexualitet, skriver Maria - Sveland och Katarina Wennstam. Charlotte Gainsbourgs rollfigur både stympar sitt kön och stryps långsamt.

I Lars von Triers filmer är alla kvinnor offer. Katarina Wennstam och Maria Sveland gör upp med regissörens kvinnoförakt och den manliga konstnärsmytten.

Det är något ruttet uti staten Danmark. Och kanske framför allt med den hyllade danske regissören Lars von Triers filmproduktion. Nog för att vi redan visste att von Trier har problem med sitt förhållande till kvinnor, men när han dessutom lyckas komma undan med det genom att kokettera med sin psykiska instabilitet är det kanske dags att resa frågan om den manliga konstnärsmytten, som tyvärr existerat alltför länge inom filmbranschen.

Bakom den masken kan man uppenbarligen gå fri från allt möjligt – åtminstone om man är man och bär på ett kvinnohat. von Trier blir ännu en i raden som i intervju efter intervju vägrar ta på sig något ansvar med hänvisning till sina "dämoner" och sitt heliga konstnärskap.

Det är både sorgligt och intressant att läsa intervjuerna med och recensionerna om den heliga kon von Trier. Där återkommer journalisterna och recensenterna flera gånger till von Triers "tabubrytande", att han "tänjer gränserna för allt filmskapande".

Den glimt av ifrågasättande som framkom på presskonferensen efter premiärvisningen av "Antichrist" i Cannes, viftade regissören bort med att raljerande påstå att hans husgud Strindberg faktiskt älskade kvinnor. Skratten spred sig i salongen och därmed var frågan utagerad.

I stället för att klä av honom som den tragiska och sjuka kvinnohatare han faktiskt är, kallas filmen för "von Triers största" (Expressen 4/6) och "storslagen" (SvD 4/6). Han hyllas för att han avslöjar kvinnans verkliga inre, "hon är häxan" och för att han låter en "uråldrig patriarkalism" segra. (SvD 4/6). "Vår tids modigaste regissör" blir epitetet i DN den 5 juni.

Det manliga geniet, mytbilden kring konstnärssjälen, sitter sedan länge på piedestal. Missbruk, alkoholism, våld, negligerade barn, kvinnofientliga uttalanden – allt går att förklara (eller undgå att förklaras) med hänvisning till uppoffringarna man (han) gör för Konsten. Ibland undrar man om manliga konstnärer tillåts kvala till elitserien utan att bekänna sig till tarmproblem, psykos, demoner och rädsla för att flyga?

Filmen "Antichrist" handlar om ett par som förlorar sin enda son i en olycka, och om den sorgbearbetning som sedan tar vid och ganska snart går över styr.

Det som börjar så bra, nämligen den inledande sexscenen mellan "Han" och "Hon" (Willem Dafoe och Charlotte Gainsbourg) – en scen som faktiskt skildrar kvinnlig lust på ett befriande sätt – vänds så småningom till det motsatta budskapet.

Det är hennes lust som är Skulden och Problemet. Det är den som gör att hon vänder bort huvudet när parets son nyvaken betraktar dem i dörröppningen, vilket leder till att han strax därefter råkar ramla ut genom ett öppet fönster och omkomma (ungefär samtidigt som hon når sin klimax). När hennes inre, i slutet av filmen, öppnar dörren på glänt till detta fasansfulla minne klipper hon helt sonika av sin sjuka cancersvulst. Sin klitoris. Sin lust. Sin defekt.

Trots att alla recensioner och alla artiklar om filmen tar upp den omtalade stympningsscenen, så är det ingen som sätter den i sitt sammanhang. Den framställs som explicit, äcklig, för mycket eller vågad men ingen skriver om orsaken, varför kvinnan klipper av sin egen klitoris. För detta är vad vi borde tala om. Bilden av den kvinnliga sexualiteten som leder fram till stympningen.

Kvinnan i "Antichrist" har inte bara begåvats med en sexlust, hon är dessutom intellektuell. Hon är kvinnoforskare, manisk sådan förstår man snabbt när man ser hennes fullklottrade, röriga anteckningsblock.

I sin iver att blottlägga historiens övergrepp mot kvinnor växer hennes galenskap. Något som går hand i hand med hennes alltmer frenetiska sexlust som hennes stackars man får allt svårare att värja sig mot. Ju tokigare hon blir, desto kåtare blir hon. När hon mår riktigt dåligt onanerar hon i skogen.

Att en kvinna både är intellektuell och sexuell är uppenbarligen ett sjukdomstillstånd i von Triers värld.

Vidare skildras slutligen mordet på Kvinnan med en närmast pornografiskt älskande kamera. Med samma smeksamma blick som tidigare åsett parets samlag visas en flera minuter lång strypscen som njutningsfullt låter betraktaren se livet rinna ur den ondskefulla kvinnan.

Att kvinnor med styrka, lust och egen sexualitet har straffats genom teater-, litteratur- och filmhistorien är inget nytt. Regissören Lars von Trier har redan före "Antichrist" ett långt cv av grymma straff mot sina kvinnliga huvudrollsinnehavare.

Men frågan är inte om kvinnohatet och föraktet för den kvinnliga sexualiteten är en tråkig bieffekt i konsten, utan om den snarare är en del av själva fundamentet? En drivande motor.

Är vi så vana vid kvinnor som straffas, skymfas, dödas, våldtas att vi inte längre ser hur genomsyrad filmen och teatern är av bilden av kvinnan som offer?

Handen på hjärtat – finns en del av populariteten för Strindberg, Shakespeare eller von Trier att finna i deras nidporträtt av kvinnor? "Fröken Julie" och "Så tuktas en argbigga" må vara genomsyrade av manschauvinism som känns mer än lovligt förlegade på 2000-talet, men likafullt fyller de salongerna världen över.

Det märkliga är att det bara är det gammalmodiga kvinnohatet som behandlas med sådan omsorg av de bokstavstroende. Judehatet i Shakespeares "Köpmannen i Venedig" anses både vara gammalmodigt och blir alltid ifrågasatt när pjäsen sätts upp på nytt (Senast i Mats Eks regi på Dramaten). Agatha Christies "Tio små negerpojkar" fick härom året ny titel för att inte väcka anstöt. Filmen "Borat" kritiserades hårt för sina antisemitiska scener, trots att Sacha Baron Cohen själv är jude och gjorde filmen delvis för att skapa debatt kring hur judar betraktas.

Det blev en våldsamt diskussion om Lars Noréns val att låta en dömd nynazist spela just nynazist i "7:3", redan före de tragiska morderna i Malexander.

Däremot har det inte uppstått någon debatt när Kungliga Dramatiska teatern låtit kända hustrumisshandlare stå på scenen i roller som speglar deras privatliv. För när det kommer till teaterns och filmens öppna förakt för kvinnan och hennes sexualitet verkar det inte finnas något behov av uppdatering eller modernisering.

von Trier må kallas för en av vår tids "intressantaste" filmskapare, en livs levande manlig konstnärsmitt som medierna underhåller, i sällskap av Strindberg och Bergman och många, många fler. Men egentligen är det kanske det renodlade kvinnohatet som vi möter om och om igen i film, litteratur och teater som är konstens verkligt heliga ko.

Maria Sveland och Katarina Wennstam, Författare och journalister

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.